

Groenewold

Adviesbureau voor
Milieu & Natuur

Natuurtoets bestemmingsplan Landgoed Noorderhoek, Hattemerbroek

Opdrachtgever	Gemeente Oldebroek Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling Postbus 2 8096 ZG Oldebroek
Contactpersoon	C. van der Graaf Tel. 0525-638 275

Uitvoering	Groenewold Adviesbureau voor Milieu & Natuur	
	Dossiernummer	2013017a
	Versie	Apr.13-v2
	Behandeld door	Lex Groenewold
	Datum	11 april 2013

Inhoudsopgave:

1	Aanleiding en doel	3
2	Beschrijving situatie	3
2.1	Omschrijving gebied	3
2.2	Relevante wetgeving	4
2.3	Aanpak Natuurtoets	4
3	Plangebied.....	4
3.1	Voorgenomen ingreep	4
3.2	Mogelijke effecten.....	5
3.3	Bronnenonderzoek	5
3.4	Locatiebezoek	5
4	Effecten Flora en Fauna	6
4.1	Flora	6
4.2	Amfibieën en reptielen	6
4.3	Vlinders en libellen.....	7
4.4	Zoogdieren	7
4.5	Vogels	8
5	Gebiedsbescherming.....	9
5.1	Natura 2000.....	9
5.2	Externe werking en EHS.....	10
6	Conclusies en aanbevelingen	10
6.1	Algemeen	10
6.2	Flora- en Faunawet.....	10
6.3	Natuurbeschermingswet en EHS	11
6.4	Voorbehoud en zorgplicht	11
6.5	Ecologische kansen.....	11
7	Advies.....	12
8	Literatuur:	13
	Bijlagen:.....	13

Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Foto's plangebied
3. Wettelijk kader

1 Aanleiding en doel

In 2001 is een initiatief gestart naar de mogelijkheden tot realisatie van een nieuw landgoed Noorderhoek te Hattemerbroek, gelegen in de oksel van de A28 en de A50 in de gemeente Oldebroek. Dit initiatief is tot op heden niet gerealiseerd. In het kader van de 10 jarige planherziening wil de gemeente dit plan opnieuw als landgoed bestemmen. Belangrijke aspecten zijn archeologie, natuur en geluid.

Ter onderbouwing van de wijziging is onder meer een natuurtoets nodig om de eventuele gevolgen voor de flora en fauna in beeld te brengen. Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur is gevraagd hiervoor een quick-scan uit te voeren.

2 Beschrijving situatie

2.1 Omschrijving gebied

Een overzicht van de situatie is weergegeven op de figuren in de bijlage en hieronder. Het betreft een perceel grond langs de Middeldijk aan de rand van de plas De Kolk.

Voor de plas is een natuurontwikkeling in uitvoering bestaande uit een verondieping van de plas. De voormalige zandwinlocatie had een diepte van 20-25m en veel steile oevers. De Grondbank zal in de komende jaren grond e.d. aanvoeren tot een diepte van ca. 4m. Doel is uiteindelijk een ecologisch waardevolle plas te creëren. De verwachting is dat de werkzaamheden medio 2016 zijn afgerond.

Het oppervlak van de plas en de omliggende gronden bedraagt ongeveer 40 hectare, waarvan circa 20 hectare uit water bestaat. Beoogd zijn twee villa's en een beheer-

derswoning binnen het bestemmingsvlak. De voorliggende quickscan betreft op verzoek van de gemeente het gebied van ca. 4 hectare welke relevant is voor de landgoedontwikkeling en op de kaart is aangegeven als wonen en tuin (gele en lichtgroene kleur bovenstaande figuur).

2.2 Relevante wetgeving

In verband met de Flora- en Faunawet en de geldende regelgeving in het kader van de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft de gemeente aangegeven vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de beoogde plannen en vindt toetsing plaats.

2.3 Aanpak Natuurtoets

Voorliggende quickscan is gebaseerd op een locatiebezoek, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens en bekende ecologische principes. Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in de onderzoekslocatie, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (Flora- en Faunawet - hoofdstuk 4);
- Ten tweede is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (Natuurbeschermingswet en EHS - hoofdstuk 5).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de te verwachten effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten. Ook wordt eventueel vermeld welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen nodig zijn om aan de zorgplicht te voldoen.

3 Plangebied

3.1 Voorgenomen ingreep

De natuurtoets (quick-scan) beschrijft de effecten op soorten en gebieden, waarbij is uitgegaan van verwijdering van de aanwezige opslag en de realisatie en herinrichting van het plangebied als villa, bijgebouwen, beheerderswoning en tuin/park. Het voorgenomen plan is daarmee te omschrijven als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling van soorten uit Tabel 1 Flora- en Faunawet. Een samenvatting van de natuurwetgeving is weergegeven in Bijlage 3.

3.2 Mogelijke effecten

De effecten op beschermde soorten zijn beoordeeld op basis van de voorgenomen ingreep. Uitgangspunten hiervoor zijn:

- het verwijderen van de aanwezige opslag en het kappen van enige bomen
- het bouwrijp maken van het terrein
- realisatie en gebruik hoofd- en bijgebouwen
- het aanleggen van groenvoorzieningen, park en bomen

3.3 Bronnenonderzoek

Het plangebied ligt in kilometerhok x:197/y:499 en grenst aan x:197/y:500. Een eerste indruk kan worden verkregen bij het Natuurloket. Deze gegevens zijn via Quickscanhulp uit de Nationale Databank Flora en Fauna. Met deze gegevens is in combinatie met een locatiebezoek en ecologische kennis een goede inschatting te verkrijgen van de locatie en het belang daarvan voor verschillende soorten.

Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen is verder gebruik gemaakt van openbaar toegankelijke en betrouwbare bronnen, waaronder verspreidingsatlassen, recente artikelen en internetsites (zie literatuurlijst).

3.4 Locatiebezoek

Tijdens een locatiebezoek op 3 april 2013 is het gebied en de directe omgeving opgenomen. Een quick-scan kan overigens slechts uitsluitsel geven over de aanwezigheid van soorten op dat moment. Een veldinventarisatie omvat verscheidene opnamerondes die seizoensgebonden zijn en volgens standaardmethoden worden uitgevoerd. Daarom is een inschatting gemaakt van de geschiktheid van het plangebied voor mogelijk hier voorkomende soorten.

4 Effecten Flora en Fauna

4.1 Flora

Het plangebied bestaat bij het locatiebezoek uit opgeschoten bos en een ondergroei van struiken en grassen. Het betreft in hoofdzaak opgeschoten Wilg, maar ook Els, Beuk, Eik, Meidoorn en Iep zijn aanwezig. Verder zijn algemene soorten aangetroffen zoals Grote brandnetel, Braam, Distel, Pitrus, Ronde Ooievaarsbek en Grote weegbree. Verder enkele cultivars zoals het Sneeuwkllokje.

In de ruimere omgeving geeft de NDFF soorten als Blaasvaren, Brede orchis, Daslook, Jeneverbes en Tongvaren. Hoewel gezien de periode van het jaar niet volledig uit te sluiten zijn geen beschermde soorten op de projectlocatie aangetroffen of te verwachten (NDFF, waarneming.nl en Ned. soortenbank). Bij nadere beschouwing blijken de waarnemingen hoofdzakelijk te komen uit gebieden rond de Uiterwaarden IJssel.

Wilg

Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch een vrijstelling van verbodsartikel 8 van de Flora- en faunawet voor laag beschermde soorten. Het aanvragen van een ontheffing annex art. 75 is voor flora niet nodig.

4.2 Amfibieën en reptielen

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën of reptielen aangetroffen. Ook uit de diverse openbare bronnen zijn geen waarnemingen bekend. Er is weliswaar een grote plas aanwezig, maar in de huidige situatie (diep en steile oevers) is dit geen erg geschikt voortplantingsbiotoop. Na de uitgevoerde verondieping zal dit naar verwachting wijzigen ten gunste van de amfibieën. De realisatie van het plan (landhuis en opstallen) heeft hierop geen negatieve invloed.

In de gegevens van het NDFF en de andere openbare bronnen zijn geen vermeldingen van reptielen in of nabij het plangebied. De vermelding van een Levendbarende hagedis op 1-5km komt van het bos-/heidegebied ten zuiden van Wezep. Na de natuurontwikkeling van de plas wordt deze mogelijk geschikt voor de Ringslang. Dat is nu echter nog niet het geval.

In het gebied is wel een wal aanwezig van tak- en snoeihout. Deze fungeert of kan fungeren als overwinteringsplaats, dekking of verbindingzone voor tal van soorten, waaronder amfibieën en reptielen (indien aanwezig). Het is aan te bevelen een dergelijke voorziening als mitigerende maatregel op een andere locatie aan te leggen of deze te verplaatsen (bijv. in de strook ten noordwesten van het landhuis en/of aan de noordwestkant aan de overzijde van de plas).

Takkenril

De voorgenomen ingreep zal dan geen effect hebben, op voortplantingsgebied, noch op aantasting van het leefgebied. Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en Faunawet hoeft voor amfibieën en reptielen derhalve niet te worden aangevraagd.

4.3 Vlinders en libellen

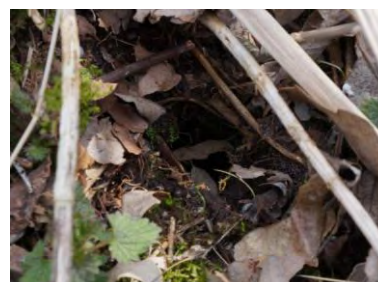
Tijdens het veldbezoek zijn geen vlinders en libellen aangetroffen. Het biotoop geeft verder geen aanleiding te veronderstellen dat beschermde soorten in het plangebied zullen voorkomen. Het is mogelijk en waarschijnlijk dat libellen en vlinders in het gebied foerageren of doortrekken. Dit wijzigt niet door realisatie van het plan. De natuurontwikkeling van de plas zal na realisatie voor deze soortgroep, met name de libellen meer kansen geven. Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en Faunawet hoeft voor vlinders en libellen niet te worden aangevraagd.

4.4 Zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde zoogdieren aangetroffen en op basis van de biotoop ook niet te verwachten. De Eekhoorn is wel bekend vanuit de omgeving, maar het plangebied is momenteel niet heel geschikt voor deze soort, wegens het ontbreken van voldoende voedselaanbod. Er zijn tijdens het locatiebezoek geen eekhoornnesten aangetroffen. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig. Tijdens het veldbezoek zijn vraatsporen aangetroffen van Reeën en muizen, waarschijnlijk de Veldmuis. Het gebied heeft overigens een beperkte waarde als leefgebied voor zoogdieren, waaronder de Mol. Bij de planrealisatie kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren (Tabel 1 FF wet) verloren kunnen gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten hier echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9 en 11 uit de Flora- en Faunawet geldt.

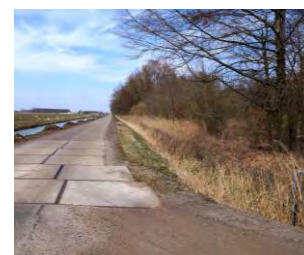
Vraatspoor Ree

Holletje Veldmuis

Tijdens het locatiebezoek is gezocht naar mogelijke overwinteringsplaatsen voor vleermuizen. Deze zijn niet gevonden en op basis van de bevindingen ook niet te verwachten. Ook boombewonende soorten zijn gezien de afwezigheid van geschikte bomen niet te verwachten. Hoewel de registers geen vermeldingen geven voor deze locatie is het mogelijk en waarschijnlijk dat vleermuizen in het gebied foerageren of doortrekken. Realisatie van het plan verandert weinig aan de mogelijkheden daartoe. Er vindt geen aantasting plaats van (potentieel) onmisbare vliegroutes en foerageergebied. Er is als gevolg van de beoogde ingreep geen schade te verwachten op vleermuizen. Veeleer zullen na realisatie van het plan geschikte zomer- en wellicht winterverblijfplaatsen ontstaan in de gebouwen.

Door met de aanplant van nieuwe bomen en struiken rekening te houden met de voorkeur voor lijnelementen en weinig verlichting (bijv. onverlichte lijnvormige route) is een vleermuisvriendelijk ontwerp mogelijk.

Lijnelementen

Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet hoeft voor zoogdieren dan ook niet te worden aangevraagd.

4.5 Vogels

Er is geen broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van waarnemingen tijdens het veldbezoek, de terreingesteldheid, waarnemingen uit de directe omgeving, bekende verspreidingsgegevens en ervaring is een uitspraak gedaan over de mogelijke soortsamenstelling.

Aan de hand van de terreinkenmerken is vastgesteld dat de onderzoekslocatie op zich waarde heeft als broedgebied voor vogels. Tijdens het bezoek zijn de volgende soorten gezien en of gehoord: Koolmees, Winterkoning, Roodborst, Houtduif, Ekster en Wilde eend. Nesten van Buizerd, Havik of Sperwer zijn niet aangetroffen in het plangebied. Hoewel het niet direct blijkt uit de gegevens is het waarschijnlijk dat deze soorten hier foerageren en mogelijk zelfs broeden. Daarom dient voorafgaande aan eventuele kap van grotere bomen deze te worden gecontroleerd op de aanwezigheid van bewoonde nesten. Bewoonde nesten zijn beschermd. Het verdient daarom aanbeveling de kap buiten het broedseizoen te laten plaatsvinden. Voor soorten als Kerkuil en Steenuil is het gebied op dit moment hooguit geschikt als jachtgebied. Bij realisatie van het plan zijn er eenvoudige mogelijkheden om nestgelegenheid te creëren voor de Kerkuil (kast in gebouw) en/of de Steenuil (bijv. kast in de boomgaard).

De effecten op (broed)vogels in het plangebied en de directe omgeving zullen verder beperkt of nihil zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen overigens te allen tijde te worden voorkomen.

5.2 Externe werking en EHS

Het plangebied ligt op ruim 1.500m en ruim 2.200m van Natura2000 gebied Veluwe rep. Uiterwaarden IJssel. Daarvan gescheiden door rijksweg en spoorweg aan de noordzijde en rijksweg en bebouwing aan de zuidoostzijde. Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen kan geconcludeerd worden dat het plan geen negatieve invloed heeft op de specifieke natuurwaarden van het Natura 2000 gebied Veluwe. Hiermee is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig. Op basis van de ligging van het plangebied ten opzichte van de begrenzing van de EHS mag aangenomen worden dat er geen effecten zijn te verwachten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied Veluwe. Specifieke maatregelen of aanvullend onderzoek worden niet nodig geacht.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Algemeen

Verschillende soorten planten en dieren worden beschermd in de Flora- en faunawet. Ten behoeve hiervan zijn, op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn, speciale beschermingsgebieden aangewezen. Een ruimtelijke ontwikkeling is alleen mogelijk als duidelijk is dat geen van de beschermde dieren wordt verontrust, dat de nesten, holen of andere verblijfsplaatsen niet worden vernield, beschadigd of verstoord en dat planten niet worden verwijderd van hun groeiplaats.

Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur heeft in opdracht van de gemeente Oldebroek een natuurtoets uitgevoerd voor de voorgenomen wijziging bestemmingsplan voor realisatie van een nieuw landgoed Noorderhoek, naast zandafgraving de Kolk, in de oksel van de A28 en de A50. Het betreft het verwijderen van opslag, het bouwrijp maken en het realiseren van een landhuis, bijgebouwen, een beheerderswoning en de aanleg van groen.

6.2 Flora- en Faunawet

Voor aanvang van de werkzaamheden is het niet noodzakelijk om een ontheffing ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet aan te vragen voor de algemene soorten en de strikt beschermde soorten.

Er zijn geen beschermde soorten gevonden of te verwachten, behoudens mogelijk enkele broedende vogels in het broedseizoen. Op basis van de terreinkenmerken zijn met name nesten mogelijk in de bestaande bomen, struiken en kruidlaag. De verwijdering van opslag en de kap van bomen dient dan ook buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd.

Er vindt door realisatie van het plan dan geen overtreding plaats van de verbodsbepalingen van art. 11 Flora- en Faunawet.

6.3 Natuurbeschermingswet en EHS

Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen kan geconcludeerd worden dat deze ingreep geen negatieve invloed heeft op de specifieke natuurwaarden. Het in de omgeving aanwezige Natura 2000 gebied Veluwe ligt op ruim 1.500m afstand, de Uiterwaarden IJssel op ruim 2.200m. Gezien de ligging van het plangebied tot deze gebieden en de tussenliggende barrières (rijkswegen, spoorbaan, bebouwing e.d.) zijn geen negatieve gevolgen te verwachten voor de instandhoudingsdoelstellingen en kunnen externe werking of effecten op de EHS worden uitgesloten. Hiermee is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig. Aanvullend onderzoek is niet nodig.

6.4 Voorbehoud en zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet).

Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het voorkómen van verontrusting of verstoring in de kwetsbare perioden zoals de broed-/voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een plangebied in die periode bouwrijp wordt gemaakt, geeft realisatie gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar meestal geen problemen.

Tot de zorgplicht kan ook worden gerekend het verplaatsen of elders nieuw realiseren van het bestaande walletje van takken en snoeihout.

6.5 Ecologische kansen

In relatie tot de ingreep en het gebruik van het landhuis zijn in combinatie met de in uitvoering zijnde verondieping van de plas kansen aanwezig de natuurwaarden op eenvoudige en goedkope wijze te versterken. Zo valt te denken aan het aanbrengen van een nestvoorziening voor gierzwaluwen (aangepaste dakpan), Kerkuil (nestkast in schuur) of huismussen (nestkast of vide). Bij de aanleg van bijv. een boomgaard is deze eenvoudig geschikt te maken voor Steenuilen. Door de aanwezigheid van water met toenemende natuurwaarde zullen er ook insecten komen. Een voedselbron voor veel soorten, maar mogelijk ook een bron van overlast. Een vleermuiskolonie kan kilo's insecten eten. Eén of meer zomerverblijfplaatsen creëren in de vorm van een vleermuiskast of spouwmuurvoorziening kan daarom naast waardevol voor de vleermuis ook nuttig zijn voor de mens. Nieuwe groenvoorzieningen zo mogelijk in doorlopende lijnvormige elementen aanplanten om deze geschikt te maken als route voor jagende vleermuizen. Door bij de aanleg van struiken te kiezen voor noot- en besdragende soorten (passend bij het gebied) is het plangebied in combinatie met het water zeer aantrekkelijk te maken voor allerlei soorten vogels en andere soortgroepen.

7 Advies

- Bij verwijdering van opslag en het kappen van bomen mogen eventuele vroege of late legsels niet worden verstoord. De beste tijd hiervoor is dan tussen september en maart.
- Bij uitvoering van dergelijke werkzaamheden altijd invulling geven aan de 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en Faunawet), wat inhoudt dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.
 - Voor aanvang van de werkzaamheden dient dan ook een inspectie plaats te vinden door een ter zake deskundige om te onderzoeken of er beschermde soorten aanwezig zijn (bijv. nest eekhoorn)
 - De bestaande wal van takken en snoeihout verplaatsen of opnieuw aanleggen op een andere locatie rond de plas.
- Bij de herinrichting en plaatsing van beplanting en bomen, zoveel mogelijk doorlopende lijnen realiseren en aansluiten op bestaande groenelementen. Dat geeft vleermuizen houvast bij het zoeken naar voedselgebieden. Een verlichtingarm traject heeft de voorkeur.
- Door het uitvoeren van bovenbedoelde maatregelen, wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. Een ontheffing is dan ook niet nodig.
- Er zijn geen negatieve gevolgen te verwachten op instandhoudingsdoelstellingen van Natura2000 gebied Veluwe of voor de EHS. Hiermee is nader onderzoek of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig.
- Bij de realisatie verdient het aanbeveling te zoeken naar kansen om de natuurwaarden te versterken (bijv. voor Kerkuil, Steenuil en/of vleermuizen)

8 Literatuur:

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3de herziene druk.
- Janssen, J.A.M. en Schaminée, J.H.J., 2008: Soorten van de habitatrichtlijn
- Lange, R., P.Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- LNV, 1993. Structuurschema Groene Ruimte: het landelijk gebied de moeite waard. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2004. Besluit Rode lijsten flora en fauna. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005a. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005b. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005c. Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998
- Provincie Gelderland, nov. 2011. Werkatlas zoogdieren Gelderland
- www.Natuurloket.nl
- www.quickscanhulp.nl
- www.RAVON.nl
- <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>
- www.waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)
- <http://geodata2.prv.gelderland.nl/>
- <http://www.vleermuis.net>
- Zoogdierenvereniging, zoogdieratlas

Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Foto's plangebied
3. Wettelijk kader

Bijlage 1

Overzicht situatie

Waarschijnlijke invulling plan

Bijlage 2

Foto's plangebied

Bijlage 3

Wettelijk kader

Samenvatting Natuurwetgeving

Inleiding

In deze bijlage worden in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ingrepen en beheer beschreven. Het geeft aan hoe de wettelijke toetsingskaders bij het opstellen van ecologische beoordelingen zijn toegepast.

De bescherming van natuur in Nederland is vastgelegd in Europese en nationale wet- en regelgeving, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet, de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998. Tevens wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten en de Ecologische Hoofdstructuur bij ecologische toetsingen.

Flora- en faunawet¹

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)

Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.	
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.	
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.	
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.	an-
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.	
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.	

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader is begin 2005 gewijzigd door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur, doorgaans aangeduid als de AMvB artikel 75. Er gelden verschillende regels voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ingrepen en die in het kader van bestendig gebruik en beheer.

Er bestaan drie beschermingsregimes corresponderend met drie verschillende groepen beschermde soorten, opgenomen in drie bijbehorende tabellen in de LNV- brochure.

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode aantoonbaar wordt gewerkt. De gedragscode moet vermelden hoe schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen wordt voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populatie. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is.

¹ Deze paragraaf is in belangrijke mate ontleend aan de brochure 'Buiten aan het werk?' (LNV, 2005a).

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn alle vogelsoorten en verder de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn of in Bijlage 1 van de AMvB artikel 75. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud in de bosbouw en landbouw en uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling worden genoemd als openbaar belang. Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt. Mitigatie (het vermijden of verzachten van negatieve effecten) en compensatie (het aanbieden van vervangend leefgebied) kunnen deel uitmaken van het zorgvuldig handelen.

Samenvatting toetsingskader Flora- en faunawet

Het toetsingskader van de Flora- en faunawet voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer luidt dus:

1. Komen er soorten uit Tabel 1 voor? Hiervoor geldt een vrijstelling. Alleen de zorgplicht is van toepassing.
2. Komen er soorten uit Tabel 2 voor? Dan geldt een vrijstelling (mits gedragscode) of moet ontheffing worden aangevraagd (lichte toetsing).
3. Komen er soorten uit Tabel 3 voor? Er geldt een vrijstelling voor bestendig gebruik en beheer (mits gedragscode; niet voor art. 10). In overige gevallen is altijd ontheffing nodig (uitgebreide toetsing).

Zorgvuldig handelen

Los van het bovenstaande geldt **altijd** de zorgplicht. De zorgplicht betekent dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt zowel voor beschermde als onbeschermde soorten.

Het 'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2e, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Natuurbeschermingswet 1998²

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouding van bijzondere gebieden in Nederland. De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingdoelstellingen staan verwoord (zie www.minlnv.nl).

Voor Natura 2000-gebieden dient een beheersplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is.

Projecten en handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn verboden. Hiervoor kan door het bevoegd gezag (meestal Gedeputeerde Staten, soms de minister van LNV) vergunning worden verleend op grond van artikel 19d. Voor plannen (bij voorbeeld bestemmingsplannen, streekplannen, waterhuishoudingplannen) geldt dat goedkeuring van het bevoegd gezag op grond van artikel 19j nodig is. Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden. De vergunning of goedkeuring kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat het gebied niet wordt aangetast.

Habitattoets

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een plan, project of handeling (kortweg: 'activiteit'), gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten'). Als er geen effecten zijn, is de kous daarmee af. Als de effecten klein zijn, volgt een verslechtings- en verstoringstoets'. Bij mogelijke significante effecten volgt een 'passende beoordeling'.

In de verslechtings- en verstoringstoets worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden worden verbonden (mitigatie en compensatie).

De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdende met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat er slechts beperkte effecten zijn, dan dient vergunning te worden aangevraagd, die wordt verleend indien de effecten aanvaardbaar worden geacht. Als er significante effecten zijn, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitat of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van LNV aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt. Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is zeer vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enkele ondergeschikte punten af.

Zorgplicht

Artikel 19l legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

² Hierbij is gebruik gemaakt van de brochure 'Algemene handreiking natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005b)

Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddenstoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2004). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden geleverd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

Ecologische Hoofdstructuur

Het Rijk heeft de ontwikkeling van gebiedenbeleid vastgelegd in een aantal documenten, waarvan de Planologische Kernbeslissing (PKB) Structuurschema Groene Ruimte (LNV, 1993) de belangrijkste maatregelen bevat van het nationaal ruimtelijk beleid voor onder meer natuur en landschap. Onderdeel hiervan is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die bestaat uit een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden verbonden door verbindingzones. De begrenzing van de EHS is een provinciale taak. De Ecologische Hoofdstructuur is uitgewerkt in provinciale streekplannen. Ruimtelijke plannen van gemeenten moeten hieraan worden getoetst. De EHS is de afgelopen jaren in gebiedsplannen nader begrensd (vaak op perceelsniveau), waarbij per begrensde eenheid natuurdoeltypen zijn aangewezen.

In of in de nabijheid van beschermde natuurgebieden geldt het 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten. Hiervan kan alleen worden afgeweken als er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. In dat geval moet de initiatiefnemer maatregelen treffen om de nadelige effecten weg te nemen of te ondervangen, en waar dat niet volstaat te compenseren door het realiseren van gelijkwaardige gebieden, liefst in of nabij het aangetaste gebied. Ook financiële compensatie is mogelijk.
